

Załącznik nr 6

Realizacja zadania nr 9 – przeprowadzenie konwersatoriów na temat „Przestrzeganie prawa to obowiązek każdego, także ucznia”.

1. W ramach realizacji powyższego zadania w każdej klasie odbyło konwersatorium według scenariusza opracowanego przez p. Kazimierz Albrychta.

Temat: Przestrzeganie prawa to obowiązek każdego, także ucznia.

Zajęcia realizowane na lekcji wychowawczej w wymiarze 45min.

Zajęcia uzupełniające: Spotkanie z Policjantem.

Cele ogólne:

Uświadomienie potrzeby przestrzegania prawa.

Poznanie podstawowych aktów prawnych, które regulują odpowiedzialność w zakresie łamania prawa.

Określenie konsekwencji jakie wiążą się mogą z łamaniem przepisów prawa w oparciu o kodeks karny i cywilny.

Wynik realizacji zajęć:

Uczeń:

- potrafi wymienić najważniejsze akty prawne stanowiące o przestrzeganiu prawa.
- wie, jakie konsekwencje prawne dotyczą osób nieletnich.
- rozumie obowiązek przestrzegania prawa oraz zna skutki jego łamania.

Metody pracy:

- dyskusja, burza mózgów.

Środki dydaktyczne:

Kartki A1, markery (ewentualnie tablica i kreda), długopisy, karteczki samoprzylepne.

Plan zajęć:

1. Rozmowa wprowadzająca, określenie zasad organizacji zajęć (kontrakt)

W trakcie rozmowy przytoczenie zdarzenia drogowego, które miało miejsce w ostatnim czasie na drodze, gdzie pijany kierowca potrafił śmiertelnie 18 latka. Przytoczenie podobnych zdarzeń przez uczniów, z którymi się spotkali.

Pytanie czy takich sytuacji udałoby się uniknąć gdyby kierowcy przestrzegali prawa?

2. Wspólne określenie definicji **prawa** - ogół przepisów i norm prawnych regulujących stosunki między ludźmi danej społeczności.

3. Burza mózgów: w jakich sytuacjach, gdzie uczniowie spotykają się z koniecznością przestrzegania prawa? Uczniowie swoje propozycje piszą na karteczkach i przyklejają na opisanym j/w arkuszu lub tablicy. (w szkole, w pracy, na drodze, na ulicy, w domu, w mediach, w Internecie, w sklepie, w kontaktach z innymi ludźmi, przy podpisywaniu umów, kontraktów)

4. Określenie nazwy aktów prawnych, które regulują prawa i obowiązki (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Kodeks cywilny, Kodeks karny, Kodeks drogowy, Kodeks rodzinny, Deklaracja praw człowieka i obywatela, Konwencja Praw Dziecka, Statut szkoły).

5. Burza mózgów odpowiedź na pytanie: w jaki sposób najczęściej łamią prawo uczniowie? Uczniowie swoje propozycje piszą na karteczkach i przyklejają na opisanym j/w arkuszu lub tablicy. (kradzieże, spóźnianie na lekcje, wagary, kłamstwa, oszukiwanie nauczycieli)

i rodziców, przeklinanie, poniżanie, wywieranie presji na innych, dyskryminacja, zastraszanie, stosowanie przemocy fizycznej i psychicznej, łamanie zakazu palenia, niszczenie mienia szkoły, graffiti na ścianach, używanie alkoholu, marihuany, narkotyków, itp.

6. Burza mózgów odpowiedź na pytanie: Dlaczego łamiemy prawo?

(wpływ rówieśników, nie chcemy się wyłamać, nie potrafimy odmówić innym, np. zapalenia papierosa, brak konsekwencji za łamanie prawa np. statutu szkoły, "zakazany owoc lepiej smakuje" brak świadomości zagrożeń i konsekwencji, problemy w domu, rozbite, niepełne rodziny, brak nadzoru w domu, problemy w nauce wywołują agresję, oszustwa, kłamstwa, brak wsparcia ze strony innych osób, chęć łatwego zdobycia pieniędzy, obojętność społeczeństwa, znieczulica na czyjąś krzywdę i łamanie prawa, strach przed osobami łamiącymi prawo, lęk przed opinią ze strony rówieśników, brak więzi emocjonalnej z innymi uczniami szkoły, anonimowość zwłaszcza w dużych szkołach.

7. Burza mózgów odpowiedź na pytanie: jak powinniśmy przestrzegać prawa? Uczniowie swoje propozycje piszą na karteczkach i przyklejają na opisanym j/w arkuszu lub tablicy.(przestrzeganie zasad i reguł wcześniej ustalonych, zgodne współzycie w grupie rówieśniczej, klasie, wzajemna pomoc, szanowanie innych i siebie, asertywność, stosowanie się do zakazów, stosowanie właściwego słownictwa, niestosowanie substancji uzależniających, psychoaktywnych, mówienie prawdy, uczęszczanie na zajęcia, szanowanie czyjegoś mienia i własności, nienaruszanie godności osobistej, itd.

8. Wnioski:

- a) jeżeli, ktoś łamie prawo w stosunku do nas od razu to odkrywamy, jest to dla nas często bolesne i nie jest obojętne,
- b) jeżeli łamanie prawa nie dotyczy nas, często na to nie reagujemy,
- c) jeżeli człowiek żyje w jakiejś wspólnotce, kulturze, społeczności, musi przestrzegać reguł niej obowiązujących,
- d) jeżeli ktoś jest świadkiem łamania prawa musi na to od razu na nie reagować,
- e) osoba łamiąca prawo musi wiedzieć, że nie ma na to przyzwolenia innych osób,
- f) jeżeli prawo nie jest przestrzegane staje się to normą np. w danym środowisku, dzielnicy, jest coraz więcej ofiar i łamiących prawo przestępców, a w konsekwencji więźniów,
- g) nieprzestrzeganie prawa ma swoje konsekwencje,
- h) nieprzestrzeganie prawa niszczy osobę, która go nie przestrzega, rodzina często staje się patologiczna,
- i) ludziom żyje się lepiej w społeczności, gdzie przestrzega się zasad i praw obowiązujących,
- j) należy podnosić świadomość plusów z przestrzegania prawa i konsekwencji jakie niesie ze sobą łamanie prawa.

9. Co grozi za nieprzestrzeganie prawa w stosunku do uczniów w odniesieniu do Kodeksu cywilnego i karnego (**realizowane w części podczas spotkania z policjantem**).

Definicje:

Małoletni - osoba, która nie ukończyła 18 roku życia (art. 10 Kodeksu cywilnego).

Nieletni - osoba, która w chwili popełnienia czynu zabronionego nie ukończyła 17 lat art. 10 §1 Kodeksu karnego.

Młodociany - osoba, która w chwili popełnienia czynu nie ukończyła 21 lat, a w chwili orzekania w pierwszej instancji 24 lat. Jest to szczególna kategoria sprawców dorosłych, wyodrębniona jednak i traktowana odmiennie w przepisach prawa karnego niż sprawcy dorośli art. 115 §10 Kodeksu karnego.

Czynów popełnionych przez osoby nieletnie nie nazywa się przestępstwami i osoby takie nie podlegają odpowiedzialności karnej. Stosuje się wobec nich środki przewidziane w ustawie z

1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich. Ustawa używa pojęcia nieletni w trzech znaczeniach:

- a) osoby, które nie ukończyły 18 lat w stosunku do których stosuje się środki wychowawcze w związku z występującą demoralizacją;
- b) osoby między 13 a 17 rokiem życia wobec których toczy się postępowanie o czyny karalne wypełniające znamiona przestępstw;
- c) osoby do ukończenia 21 roku życia wobec których wykonywane są orzeczone środki wychowawcze lub poprawcze określone w ustawie.

Od zasady, że granicą wiekowa odpowiedzialności karnej jest 17 rok życia przewidziano w Kodeksie karnym wyjątki.

Demoralizacja - określone zachowanie niezgodne z obowiązującymi w danej społeczności normami. W stosunku do nieletnich o demoralizacji mówimy wtedy, gdy np. uczeń częściej jest na wagarach niż w szkole, pali papierosy, pije alkohol, zażywa narkotyki, przejawia wulgarne i agresywne zachowania, nie respektuje poleceń rodziców i nauczycieli, przebywa w określonych środowiskach (niestosownych do wieku). O demoralizacji mówimy wówczas, gdy te i inne zachowania trwają dłuższy czas i utrwalają w uczniach złe nawyki.

Czyny karalne - czyny zabronione przez ustawę jako przestępstwo lub przestępstwo skarbowe albo wykroczenie, a zatem są to czyny określone jako niedozwolone przez kodeks karny, ustawę karnoskarbową lub kodeks wykroczeń. Przestępstwem zaś, jest czyn człowieka zabroniony przez ustawę pod groźbą kary jako zbrodnia lub występki, bezprawny, zawiniony i społecznie niebezpieczny.

Odpowiedzialność cywilna nieletnich w pierwszej kolejności uzależniona jest od pojęcia zdolności do czynności prawnej osoby fizycznej - zwłaszcza od wieku osoby nieletniej. Zgodnie z postanowieniami Kodeksu cywilnego (art. 426), małoletni, który nie ukończył lat trzynastu, nie ponosi odpowiedzialności za wyrządzoną szkodę. Odpowiedzialność ta jest przeniesiona na osobę sprawującą opiekę nad małoletnim.

Odpowiedzialność karna nieletnich, a dokładniej: odpowiedzialność za popełnienie czynu zabronionego pod groźbą kary, została w polskim ustawodawstwie uregulowana:

- 1) przepisami Kodeksu karnego, które przewidują w pewnych wyjątkowych wypadkach możliwość zastosowania do nieletniego ogólnych zasad odpowiedzialności karnej,
- 2) przepisami ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, która reguluje, między innymi postępowanie wobec nieletniego dopuszczającego się czynu zabronionego.

Ustawa ma na celu przeciwdziałanie wszelkim przejawom demoralizacji i przestępczości nieletnich.

Zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego i karnego:

- 1) jeżeli nieletni dopuszcza się czynu zabronionego **przed ukończeniem 13 roku życia** - sąd traktuje popełnienie takiego czynu wyłącznie jako przejaw demoralizacji nieletniego i może zastosować środki przewidziane w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich,
- 2) jeżeli nieletni dopuszcza się czynu zabronionego **między 13 a 17 rokiem życia** - sąd stosuje środki przewidziane w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich,
- 3) jeżeli nieletni **ukończył lat 15** i dopuścił się czynu zabronionego takiego jak:
 - a) zamach na życie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) zabójstwo i morderstwo,
 - c) umyślne ciężkie uszkodzenie ciała,
 - d) umyślne spowodzenie katastrofy godzącej w bezpieczeństwo powszechne,
 - e) przejęcie kontroli nad statkiem wodnym lub powietrznym przez sprawcę stosującego podstęp, gwałt na osobie lub groźbę bezpośredniego użycia takiego gwałtu,
 - f) umyślne spowodzenie katastrofy w komunikacji,
 - g) zgwałcenie ze szczególnym okrucieństwem lub wspólnie z inną osobą,

- h) wzięcie lub przetrzymanie zakładnika,
- i) rozboje,

może odpowiadać na zasadach określonych w kodeksie karnym, o ile sąd uzna, że okoliczności sprawy, stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności wcześniej stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne.

- 4) jeżeli sprawca dopuszcza się czynu zabronionego **między 17 a 18 rokiem życia** - sąd stosuje przepisy kodeksu karnego. Wyjątkowo jednak sąd zastosuje zamiast kary środki wychowawcze, lecznicze albo poprawcze przewidziane dla nieletnich, jeżeli popełniony czyn jest występkiem, a okoliczności sprawy, stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają.

Zgodnie z przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii - w Polsce karalne jest:

- 1) posiadanie każdej ilości środków odurzających lub substancji psychotropowych,
- 2) wprowadzanie do obrotu środków odurzających,
- 3) udzielanie innej osobie, ułatwianie lub umożliwianie ich użycia oraz nakłanianie do użycia,
- 4) wytwarzanie i przetwarzanie środków odurzających.

Każde z tych zachowań jest czynem karalnym w rozumieniu przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, jeśli sprawcą jest uczeń, który ukończył 13 lat, a nie ukończył 17 lat. Natomiast z przestępstwem mamy do czynienia w sytuacji, gdy któryś z wymienionych czynów popełni uczeń, po ukończeniu 17 roku życia. W takiej sytuacji mają zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Resocjalizacja

Schronisko dla nieletnich - może do niego trafić nieletni w przypadku, gdy zachodzi obawa ukrycia się nieletniego, zatarcia śladów czynu karalnego, nie można jego ustalić, orzeczenie o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym natrafia na niedające się usunąć przeszkody (jednak w tym przypadku nieletni może trafić do schroniska maksymalnie na okres 3 miesięcy).

Schronisko interwencyjne - może do niego trafić nieletni, który: popełnił czyn karalny wymieniony w art. 10 § 2 Kodeksu karnego, stwarza poważne zagrożenie społeczne lub zagrożenie dla bezpieczeństwa schroniska zwykłego.

Schroniska te to specjalne placówki opieki całkowitej podlegającej ministerstwu sprawiedliwości. Realizują funkcję diagnostyczną, resocjalizacyjną i zapobiegawczą (zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania sądowego). Kierowani są tu nieletni w wieku 13 - 21 lat, podejrzani o dokonanie czynu karalnego lub przestępstwa, a okoliczności i charakter czynu, stopień demoralizacji i nieskuteczności dotychczasowych środków wychowawczych przemawiają za przyszłym umieszczeniem w zakładzie poprawczym.

Zakład poprawczy - jest najsurowszym środkiem stosowanym wobec nieletnich. Decyzja sądu o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym następuje wówczas, gdy zastosowane uprzednio środki wychowawcze nie spowodowały oczekiwanych zmian w zachowaniu i postawach lub też ze względu na wysoki stopień demoralizacji zachodzi przypuszczenie, że inne łagodniejsze środki mogą okazać się zawodne. Do zakładu poprawczego kierowani są nieletni w wieku 13-17 lat.

Opracowanie: Kazimierz Albrycht

2. 9 stycznia 2013 r. w kl. Ia odbyły się warsztaty dotyczące praw człowieka w oparciu o Powszechną Deklarację Praw Człowieka. Warsztaty zostały przeprowadzone przez pracowników Wydziału Edukacji i Sportu Urzędu Miasta Częstochowy (p. Agnieszka Gruca, p. Renata Michalik – Patrzykont). Scenariusz warsztatów „Żyjąc razem – o wzajemnym poszanowaniu” .

Zajęcia podkreślają, iż sposób w jaki współdziałamy ze sobą codziennie ma bezpośredni wpływ na respektowanie praw człowieka.

Data: 09.01.2013 r.

Czas: 2 godziny

Grupa: uczniowie/uczennice VIII Liceum Ogólnokształcącego Samorządowego

Cel: Pokazanie, w jaki sposób społeczności tworzą reguły i przepisy chroniące prawa ludzi. Zwrócenie uwagi na prawo do opinii oraz poczucie odpowiedzialności, aby respektować opinię innych.

Zagadnienia:

1. Zasady zapobiegają konfliktom i chronią prawa.
2. Reguły należy ustalać w sposób demokratyczny.

Środki: uproszczona wersja Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, prezentacja, kartki papieru, pisaki, karty sytuacji

Przebieg zajęć:

1.Dokumenty – wstęp do nauki o prawach człowieka

- uczniowie/uczennice otrzymują uproszczoną wersję Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka
- prowadzące wyświetlają slajd z uproszczoną wersją Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka
- prowadzące odczytują na głos streszczenie Preambuły do Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka
- prowadzące proszą po kolei uczniów/uczennice o odczytanie na głos praw z uproszczonej wersji Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka
- prowadzące rozdają uczniom kartki papieru i pisaki, a następnie proszą o zobrazowanie wybranego przez siebie prawa człowieka (można w parach lub grupach)
- uczniowie/uczennice prezentują swoją pracę

2.Nauka o wzajemnym poszanowaniu poprzez zabawę

- prowadzące dzielią klasę na grupy cztero-, pięcioosobowe

- prowadzące odczytują uczniom następującą sytuację:

„Wyobraź sobie, że wybieracie się z przyjaciółmi na biwak. Ktoś powiedział Wam o wspaniałym miejscu na kemping, o polanie w lesie niedaleko jeziora z dala od cywilizacji. Wspólnie z przyjaciółmi planowaliście ten wyjazd od kilku tygodni i w końcu nadszedł ten tydzień. Po długiej podróży dotarliście nad jezioro. Zabraliście wszystko, co potrzebne jest w takiej podróży, m.in. duży namiot, w którym wszyscy będziecie spali. Niedaleko polany jest studnia z dobrą wodą, może też zebrać uschnięte drzewo i rozpaść ognisko. Poza tym nie ma innych udogodnień, żadnych reguł, dorosłych ani opiekunów. Rozstawiacie namiot, pływacie i organizujecie sobie tydzień dobrej zabawy. Jednak pod koniec pierwszego dnia obozowania pojawiają się pewne nieporozumienia o to, jak powinien być zorganizowany obóz. Wszyscy wiecie, że byłoby lepiej ustalić sposób postępowania tak, aby Wasza wycieczka się udała. Zwołujecie więc spotkanie”

- prowadzące proszą każdą z grup, aby spróbowała wyobrazić sobie 2 lub 3 problemy, które mogłyby pojawić się na biwaku. Jak można by je rozwiązać?
- prowadzące omawiają z uczniami/uczennicami kilka problemów

Pytania:

- Jak podejmowali decyzje?
- Czy ktoś się sprzeciwiał?
- Czy każdy miał równe prawa w dyskusji?

- prowadzące odczytują dalszy tekst:

„Po spotkaniu idzie znacznie lepiej. Jednak po paru dniach pojawiają się kolejne problemy, z którymi musicie poradzić sobie tak aby nie pojawiły się ponownie.”

- prowadzące rozdają grupom karty sytuacji i proszą o zapoznanie się z ich treścią. Następnie grupy muszą podjąć decyzję, co należałoby zrobić w przypadku danej sytuacji, ważne jest osiągnięcie porozumienia.
- prowadzące omawiają z uczniami/uczennicami każdą z sytuacji i decyzje, jakie zostały podjęte

Pytania:

- W powyższym zadaniu uczniowie/uczennice postępowali/postępowały wg reguł chroniących prawa każdej osoby na biwaku. Co by się stało, gdyby nie zgodzili się/nie zgodziły się na te reguły lub ich nie przestrzegali/nie przestrzegały?
- Co decyduje o tym, że reguła jest dobra albo nie?
- Czy prawa powinno się przestrzegać nawet wtedy, gdy są złe?
- Niektóre reguły i prawa są niepisane, np. prawa moralne lub religijne. Dlaczego pewne grupy ludzi przestrzegają tych praw nawet jeżeli nie muszą?

- Nieprzestrzeganie reguł i praw grozi karą lub sankcją. Uczniowie/uczennice prawdopodobnie również zdecydowali o zastosowaniu sankcji wobec osób nieprzestrzegających reguł na biwaku. Jaki jest cel stosowania kar? Jakie kary są najbardziej efektywne? Czy kary mogą przynieść efekt odwrotny do zamierzonego?

3.Podsumowanie - propozycja dla grupy: wystawa prac uczniów/uczennic obrazujących wybrane prawa człowieka, ułożenie zbioru reguł obowiązujących w klasie, zamieszczenie w klasie uproszczonej wersji Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz zbioru reguł

Wnioski: Zostaną sporządzone przez prowadzące po zajęciach i przekazane wychowawcy/wychowawczyni oraz Pani Dyrektor LO VIII.

oprac. p. Agnieszka Gruca, p. Renata Michalik – Patrzykont